

Załącznik nr 9 Minimalny standard usług i katalog stawek

Minimalny standard usług i katalog stawek
dla projektów konkursowych realizowanych w ramach
*Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa
Dolnośląskiego 2014-2020*

1. na rzecz usług asystenckich i opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi świadczonych w lokalnej społeczności (typ A),
2. na rzecz usług wsparcia rodziny (typ B),
3. w zakresie wsparcia mieszkań wspomaganych (typ C).

Wrocław, marzec 2016 roku

REGULACJE OGÓLNE

1. Dokument *Minimalny standard usług i katalog stawek* dotyczy realizacji usług asystenckich nad osobami z niepełnosprawnością, opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi świadczonymi w lokalnej społeczności, usług wsparcia rodziny oraz mieszkań wspomaganych. Wsparcie systemu pieczy zastępczej nie jest przedmiotem tego konkursu.
2. Dokument *Minimalny standard usług i katalog stawek* określa zarówno otwarty katalog zadań możliwych do realizacji w ramach projektu, minimalne standardy usług, które mają być dostarczone w ramach projektu jak i zastosowanie cen rynkowych do określonych kategorii kosztów w projekcie.
3. Wsparcie powinno być realizowane zgodnie z *Wytycznymi Ministra Rozwoju z dnia 3 marca 2016 r. w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020*.
4. Z uwagi na regionalny charakter RPO WD 2014-2020 realizacja usług w ramach projektu musi odbywać się na obszarze województwa dolnośląskiego.
5. Istnieje możliwość realizacji formy wsparcia towarzyszącego, będącego elementem uzupełniającym projektu zgodnie z zapisami niniejszego dokumentu.
6. Dla projektów o wartości wkładu publicznego do 100 000 EUR, obligatoryjnie stosuje się kwoty ryczałtowe. Do przeliczenia ww. kwoty na PLN należy stosować miesięczny obrachunkowy kurs wymiany stosowany przez KE aktualny na dzień ogłoszenia konkursu.
7. W przypadku wsparcia stanowiącego pomoc publiczną lub pomoc de minimis, udzielaną w ramach realizacji projektu, znajdują zastosowanie właściwe przepisy prawa wspólnotowego i krajowego dotyczące zasad udzielania tej pomocy, obowiązujące w momencie udzielania wsparcia.
8. *Wykaz dopuszczalnych stawek dla towarów i usług oraz standardów usług* określa koszty mogące wystąpić najczęściej w projektach finansowanych z EFS w ramach programu regionalnego.
9. Przyjęcie dopuszczalnej stawki nie oznacza również, że będzie akceptowana w każdym budżecie – przy ocenie będą brane pod uwagę takie czynniki jak: specyfika

projektu, stopień złożoności projektu, wielkość grupy docelowej, miejsce realizacji projektu.

10. W przypadku przekroczenia ww. stawki Beneficjent jest zobowiązany do zawarcia we wniosku o dofinansowanie/wniosku o płatność uzasadnienia zaistniałej sytuacji.
11. Wprowadzenie katalogu maksymalnych dopuszczalnych stawek nie oznacza automatycznego akceptowania przez oceniających stawek w ich maksymalnie dopuszczonej wysokości. Oceniający każdorazowo zobowiązani są do weryfikacji kosztów zgodnie z zasadą efektywnego zarządzania finansami.
12. Jeśli koszt nie został ujęty w katalogu, istnieje możliwość odniesienia się do ceny podobnej kategorii kosztowej.
13. *Wykaz dopuszczalnych stawek dla towarów i usług oraz standardów usług* nie stanowi katalogu zamkniętego i może być rozszerzany o nowe pozycje. W przypadku wystąpienia w budżecie projektu kosztu spoza katalogu oceniający każdorazowo zobowiązani są do dokonania oceny tego kosztu z perspektywy efektywności i racjonalności kosztowej, w tym spełniania odpowiedniej relacji *nakład – rezultat*.
14. Wydatki, które nie zostały w nim ujęte powinny być zgodne z cenami rynkowymi oraz powinny spełniać zasady kwalifikowalności wydatków określone w *Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020*.
15. Katalog ten jest obowiązkowym narzędziem oceny racjonalności i efektywności kosztów oraz realizacji usług.
16. Katalog ten określa najczęściej występujące koszty w projektach finansowanych z EFS w ramach programu regionalnego co oznacza, iż dokument ten nie ma charakteru zamkniętego, tzn. dopuszcza się ujmowanie w budżetach kosztów w nim niewskazanych.
17. Koszty zatrudnienia personelu projektu należy weryfikować z uwzględnieniem m.in. wielkości projektu, złożoności działań, liczebności grupy docelowej, rodzaju wykonywanej pracy, zaangażowania czasowego, kwalifikacji, kompetencji i doświadczenia zawodowego kadry. Projektodawca powinien zawrzeć we wniosku wyczerpujące uzasadnienie

przyjętych stawek oraz dysponować dokumentacją, w oparciu o którą zostały ustalone (np. analizami finansowymi).

18. Beneficjent może zobowiązać uczestnika projektu do podpisania i realizacji kontraktu socjalnego bądź innego kontraktu równoważnego, w przypadku, gdy pomoc jest udzielona na wsparcie osób w wieku aktywności zawodowej zdolnych do podjęcia zatrudnienia. Kontrakt ten powinien regulować zasady współpracy pomiędzy Beneficjentem a uczestnikiem, ale także – co równie ważne - wykraczać poza ramy projektu, tj. mieć charakter drogowskazu/tzw. „mapy drogowej” dla uczestnika, a więc zawierać możliwości dalszej jego aktywności po zakończeniu udziału w projekcie. Kontrakt ten powinien być dostosowany do indywidualnych potrzeb uczestnika, uwzględniając jego możliwości oraz posiadane kompetencje i kwalifikacje.
19. Jeżeli Beneficjent zakłada udzielanie wsparcia na rzecz osób, które są w wieku aktywności zawodowej i są one zdolne do podjęcia zatrudnienia, to wówczas zobowiązany jest do nawiązania współpracy z Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej, który funkcjonuje na obszarze realizacji projektu.
20. Beneficjent zobowiązany jest nawiązać współpracę z właściwą terytorialnie jednostką organizacyjną pomocy społecznej (tj. OPS, PCPR) w celu co najmniej przekazania jej ogólnej informacji o realizowanym projekcie (cele, działania, opis grupy docelowej, okres rekrutacji).
21. Wsparcie osobom niesamodzielnym Beneficjent udziela zgodnie z *„Ogólnoeuropejskimi wytycznymi dotyczącymi przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności”* i dokumentem *„Wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej w celu przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności – zestaw narzędzi”*.

I. Słownik pojęć

Deinstytucjonalizacja usług – proces przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w lokalnej społeczności, realizowany zgodnie z „Ogólnoeuropejskimi wytycznymi dotyczącymi przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności” i wymagający z jednej strony rozwoju usług świadczonych w lokalnej społeczności, z drugiej – stopniowego ograniczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej. Integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług jest prewencja, mająca zapobiegać umieszczaniu osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci - rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej.

Opieka instytucjonalna – usługi świadczone:

- a) w placówce opiekuńczo-pobytowej, czyli placówce wieloosobowego całodobowego pobytu i opieki, w której liczba mieszkańców jest większa niż 30 osób oraz w której:
  - i) usługi nie są świadczone w sposób zindywidualizowany (dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby);
  - ii) wymagania organizacyjne mają pierwszeństwo przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców;
  - iii) mieszkańcy nie mają wystarczającej kontroli nad swoim życiem i nad decyzjami, które ich dotyczą w zakresie funkcjonowania w ramach placówki;
  - iv) mieszkańcy są odizolowani od ogółu społeczności lub zmuszeni do mieszkania razem;
- b) w placówce opiekuńczo-wychowawczej w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332, z późn. zm.) dla więcej niż 14 osób.

Opiekun faktyczny – osoba pełnoletnia opiekująca się osobą niesamodzielną, niebędącą opiekunem zawodowym i niepobierającą wynagrodzenia z tytułu opieki nad osobą niesamodzielną, będąca członkiem rodziny osoby niesamodzielnej. Przez rodzinę należy rozumieć osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące¹.

Osoba z niepełnosprawnością – osoba niepełnosprawna w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.), a także osoba z zaburzeniami psychicznymi,

---

¹ Źródło definicji – art. 6 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 z poen. zm.).

Osoba niesamodzielną – osoba, która ze względu na podeszły wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymaga opieki lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego.

Usługi społeczne – w ramach przedmiotowego konkursu przez usługi społeczne należy rozumieć następujące usługi społeczne świadczone w interesie ogólnym:

- a) usługi asystenckie;
- b) usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, zwane dalej „usługami opiekuńczymi”;
- c) usługi wspierania rodziny zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- d) usługi w postaci mieszkań chronionych, zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i innych mieszkań wspomaganych;

Usługi społeczne to usługi realizowane przez beneficjentów niebędących podmiotami leczniczymi.

Usługi świadczone w lokalnej społeczności – usługi umożliwiające osobom niezależne życie w środowisku lokalnym. Usługi te zapobiegają odizolowaniu osób od rodziny i środowiska lokalnego, a gdy to nie jest możliwe, gwarantują tym osobom warunki życia jak najbardziej zbliżone do warunków domowych i rodzinnych oraz umożliwiają podtrzymywanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich Są to usługi świadczone w sposób:

- a) zindywidualizowany (dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby) oraz jak najbardziej zbliżony do warunków odpowiadających życiu w środowisku domowym i rodzinnym;
- b) umożliwiający odbiorcom tych usług kontrolę nad swoim życiem i nad decyzjami, które ich dotyczą;
- c) zapewniający, że odbiorcy usług nie są odizolowani od ogółu społeczności lub nie są zmuszeni do mieszkania razem;
- d) gwarantujący, że wymagania organizacyjne nie mają pierwszeństwa przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców.

Do usług świadczonych w lokalnej społeczności należą w szczególności:

- i) usługi wspierania rodziny;

oraz poniżej wymienione usługi, o ile spełniają wszystkie warunki usług świadczonych w lokalnej społeczności:

- ii) usługi asystenckie;
- iii) usługi asystenckie i opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania,
- iv) usługi w postaci mieszkań chronionych, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- v) usługi w postaci mieszkań wspomaganych, o ile liczba miejsc jest nie większa niż 30; limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc w mieszkaniu;
- vi) usługi w rodzinnym domu pomocy, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- vii) usługi w ośrodkach wsparcia, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, o ile liczba miejsc całodobowego pobytu w tych ośrodkach jest nie większa niż 30. Limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc całodobowego pobytu w poszczególnych ośrodkach wsparcia;
- viii) usługi w domu pomocy społecznej o liczbie miejsc, która jest nie większa niż 30. Limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc.

Usługi asystenckie – to usługi świadczone przez asystentów na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami umożliwiające stałe lub okresowe wsparcie tych osób i rodzin w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do ich aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego.

Usługi opiekuńcze – to usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w tym usługi krótkookresowego całodobowego i dziennego pobytu dla osób niesamodzielnych, których celem jest zapewnienie opieki dla osób niesamodzielnych w zastępstwie za opiekunów faktycznych.

Usługi wspierania rodziny – to usługi, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w tym:

- 1) praca z rodziną, w tym w szczególności asystentura rodzinna, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapia i mediacja; usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawna, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego; organizowanie dla

rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”;

2) pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, w tym poprzez usługi placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej;

3) pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu poprzez wsparcie rodzin wspierających.

Usługi w postaci mieszkań wspomaganych – to usługi świadczone w lokalnej społeczności w postaci mieszkania chronionego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i innych mieszkań wspomaganych.

II. Szczegółowe zasady realizacji usług asystenckich i opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi świadczonych w lokalnej społeczności

1. Usługi asystenckie i opiekuńcze - regulacje ogólne

1.1. Usługi asystenckie i opiekuńcze obejmują następujące typy operacji:

a) usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, o których mowa w ustawie o pomocy społecznej;

b) usługi asystenckie skierowane do osób o różnym stopniu niesamodzielnności. Z uwagi na regulacje ujęte w wytycznych horyzontalnych ministerstwa właściwego ds. rozwoju, usługi asystenckie mogą być skierowane wyłącznie do osób z niepełnosprawnościami;

c) tworzenie miejsc i świadczenie usług opiekuńczych oraz bytowych w całodobowych placówkach okresowego pobytu, zapewniających możliwość okresowej opieki dla niesamodzielnej osoby w przypadku choroby lub innego okresowego braku możliwości sprawowania opieki ze strony rodziny lub konieczności odpoczynku od sprawowania stałej opieki;

d) tworzenie miejsc i świadczenie usług opiekuńczych w ramach placówek zapewniających dzienną opiekę nad osobami niesamodzielnymi.

1.2. W ramach **wsparcia towarzyszącego** elementem uzupełniającym projektu mogą być następujące typy operacji:

a) wolontariat opiekuńczy, pomoc sąsiedzka i inne formy samopomocowe na rzecz osób niesamodzielnym – jako element kompleksowego projektu;

b) usługi pozwalające osobom niesamodzielnym w miarę możliwości samodzielne funkcjonowanie, w tym działania zwiększające mobilność, autonomię i bezpieczeństwo tych osób (np. likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, dowożenie posiłków,

sfinansowanie wypożyczenia sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i medycznego poprzez tworzenie wypożyczalni takiego sprzętu w połączeniu z nauką ich obsługi i doradztwem w zakresie jego wykorzystania, przewóz do miejsca pracy lub ośrodka wsparcia) – jako element kompleksowego projektu);

c) wykorzystanie nowoczesnych technologii w usługach opiekuńczych, np. teleopieki, systemów przywoławczych i innych form niebezpośrednich usług opiekuńczych wykorzystujących nowe technologie – jako element kompleksowego projektu;

d) działania wspierające opiekunów faktycznych (rodzin) w opiece nad osobami niesamodzielnymi poprzez:

- kształcenie, w tym szkolenie i zajęcia praktyczne oraz wymiana doświadczeń dla opiekunów faktycznych (rodzin), zwiększających ich umiejętności w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi,

- poradnictwo, w tym psychologiczne oraz pomoc w uzyskaniu informacji umożliwiających poruszanie się po różnych systemach wsparcia, z których korzystanie jest niezbędne dla sprawowania wysokiej jakości opieki i odciążenia opiekunów faktycznych (rodzin),

jako element kompleksowego projektu.

e) szkolenie asystentów/ kandydatów na asystentów osób z niepełnosprawnością oraz opiekunów/ kandydatów na opiekunów osób niesamodzielnych w zakresie niezbędnym do świadczenia usług – jako element kompleksowego projektu.

Możliwość przeprowadzenia szkoleń wskazanych w pkt. d) i e) stanowi wsparcie towarzyszące, co oznacza, że działanie to może być realizowane tylko w przypadku, gdy jest to niezbędne dla udzielania wsparcia w projekcie dla osób niesamodzielnych/ z niepełnosprawnością.

Wsparcie towarzyszące wskazane w lit. od a) do c) może być oferowane tylko i wyłącznie osobom, które otrzymują usługę opiekuńczą lub asystencką (w projekcie lub poza nim). Wsparcie to ma stanowić element kompleksowych projektów, których istotą pozostaje zwiększenie liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych w środowisku lokalnym.

1.3. Wsparcie w ramach projektu nie może spowodować:

- a) zmniejszenia dotychczasowego finansowania usług asystenckich lub opiekuńczych przez beneficjenta oraz
- b) zastąpienia środkami projektu dotychczasowego finansowania przez beneficjentów usług asystenckich lub opiekuńczych.

1.4. Utrzymywanie miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich ze środków EFS stworzonych przez danego beneficjenta trwa nie dłużej niż 3 lata.

1.5. Beneficjent zobowiązany jest zachować trwałość miejsc świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych utworzonych w ramach projektu po zakończeniu jego realizacji co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. Powyższe oznacza, że w przypadku wystąpienia popytu na usługę Beneficjent musi być gotowy do świadczenia usługi oferowanej w ramach projektu. W przypadku niewystąpienia popytu na usługę nie ma konieczności zatrudnienia kadry, jednak w przypadku wystąpienia popytu (zgłoszenia się po usługę) kadra ta musi być zatrudniona, a tym samym usługa uruchomiona. Aktualna informacja dotycząca liczby miejsc oferowanych przez podmiot po projekcie w okresie trwałości musi być obowiązkowo opublikowana na stronie internetowej Beneficjenta.

1.6. Decyzja o przyznaniu osobie z niepełnosprawnością/ niesamodzielnej usług asystenckich lub opiekuńczych oraz decyzja o przyznaniu usługi towarzyszącej opiekunom faktycznym (rodzinom) - jest poprzedzona każdorazowo indywidualną oceną sytuacji materialnej i życiowej (rodzinnej i zawodowej) danej osoby. Indywidualna ocena sytuacji oraz potrzeb osoby z niepełnosprawnością/ niesamodzielnej oraz jej rodziny musi być dokumentowana i możliwa do weryfikacji w trakcie kontroli projektu.

1.7. Wsparcie w postaci usług opiekuńczych beneficjent adresuje w pierwszej kolejności do osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych, których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego (na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie), o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

1.8. Usługi w ramach projektu mogą być świadczone bezpłatnie uczestnikowi projektu.

1.9. IOK dopuszcza częściową lub całkowitą odpłatność za usługi asystenckie lub opiekuńcze, dla osób innych niż wskazane w pkt 1.7. niniejszego dokumentu. W takim przypadku beneficjent przedstawia we wniosku o dofinansowanie zasady odpłatności, które muszą być zgodne z zasadami dotychczas stosowanymi przez beneficjenta. Zasady odpłatności uzależnione są w szczególności od sytuacji materialnej osób niesamodzielnych i ich opiekunów faktycznych, rodzaju usługi i specyfiki grupy docelowej. Stosowanie odpłatności w projekcie musi być zaplanowane we wniosku o dofinansowanie projektu, przy czym odpłatności te stanowią wyłącznie wkład własny w projekcie.

1.10. Finansowanie usług asystenckich lub usług opiekuńczych ma na celu umożliwienie opiekunom faktycznym (rodzinie uczestnika projektu) funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego.

1.11. Zakres wsparcia i wymiar godzinowy usług asystenckich i opiekuńczych powinien być określony w dokumencie (umowie/ porozumieniu/ kontrakcie) zawartym pomiędzy osobą z niepełnosprawnością/ osobą niesamodzielną, asystentem/ opiekunem i beneficjentem.

2. Usługi opiekuńcze

2.1. Usługi opiekuńcze są świadczone dla osób niesamodzielnych.

2.2. Wsparcie dla usług opiekuńczych prowadzi każdorazowo do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych prowadzonych przez danego beneficjenta w stosunku do danych z roku poprzedzającego rok rozpoczęcia realizacji projektu.

2.3. Liczba miejsc świadczenia usług opiekuńczych jest zwiększana wyłącznie w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności.

2.4. Wsparcie dla usług opiekuńczych odbywa się poprzez tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie usług świadczonych w lokalnej społeczności. Tworzone miejsca świadczenia usług opiekuńczych mogą być miejscami:

- a) stałego lub krótkookresowego pobytu dziennego;
- b) stałego lub krótkookresowego pobytu całodobowego.

Miejsca krótkookresowego pobytu służą przede wszystkim poprawie dostępu do usług opiekuńczych w zastępstwie za opiekunów faktycznych (rodzinę).

2.5. Miejsca świadczenia usług opiekuńczych mogą być tworzone zarówno w nowych podmiotach, jak i w podmiotach już istniejących, z zastrzeżeniem pkt. 2.2 i 2.3 niniejszego dokumentu.

2.6. Nie są tworzone nowe miejsca świadczenia usług opiekuńczych w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w ramach placówek opiekuńczo-pobytowych ani nie są utrzymywane dotychczas istniejące miejsca świadczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w ramach placówek opiekuńczo-pobytowych.

2.7. Istnieje możliwość wsparcia dla osób będących w opiece instytucjonalnej, tj. w placówkach opiekuńczo-pobytowych w celu przejścia tych osób do opieki realizowanej w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności, o ile przyczynia się to do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych w postaci usług świadczonych w lokalnej społeczności.

2.8. Podmioty prowadzące opiekę instytucjonalną, tj. placówki opiekuńczo-pobytowe mają możliwość sfinansowania działań pozwalających na rozszerzenie oferty o prowadzenie usług świadczonych w lokalnej społeczności, o ile przyczyni się to do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych w postaci usług świadczonych w lokalnej społeczności.

3. Usługi asystenckie

3.1. Usługi asystenckie są świadczone dla osób z niepełnosprawnościami.

3.2. Wsparcie dla usług asystenckich prowadzi każdorazowo do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług asystenckich prowadzonych przez danego beneficjenta w stosunku do danych z roku poprzedzającego rok rozpoczęcia realizacji projektu.

3.3. Liczba miejsc świadczenia usług asystenckich jest zwiększana wyłącznie w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności lub w celu umożliwienia osobom przebywającym w opiece instytucjonalnej, tj. w placówkach opiekuńczo-pobytowych, przejście do usług świadczonych w lokalnej społeczności.

3.4. Wsparcie dla usług asystenckich odbywa się poprzez zwiększanie liczby asystentów funkcjonujących w ramach nowych podmiotów lub podmiotów istniejących, z zastrzeżeniem pkt. 3.2 i 3.3 niniejszego dokumentu.

3.5. Wsparcie świadczone w ramach usług asystenckich jest wsparciem wysokiej jakości dostosowanym do indywidualnych potrzeb osób wynikających z poszczególnych rodzajów niepełnosprawności oraz zakresu czynności wykonywanych przez asystenta w ramach usługi asystenckiej.

3.6. Usługi asystenckie mogą być świadczone przez:

- asystentów osób niepełnosprawnych, którzy ukończyli kształcenie w zawodzie asystenta osoby niepełnosprawnej zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia

7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz. 184, z późn. zm.) lub

- asystentów osobistych posiadających doświadczenie w realizacji usług asystenckich w tym zawodowe lub osobiste, wynikające z pełnienia roli opiekuna faktycznego lub asystentów posiadających odpowiednie przeszkolenie, przy czym istnieje możliwość przeszkolenia kandydatów na asystentów w ramach projektu przed rozpoczęciem świadczenia przez nich usług na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Szkolenie powinno się składać z dwóch modułów: części teoretycznej z zakresu m.in. wiedzy ogólnej dotyczącej niepełnosprawności, udzielania pierwszej pomocy, pielęgnacji i obsługi sprzętu pomocniczego oraz z części praktycznej w formie praktycznego przysposobienia do pracy.

Niezależnie od poziomu posiadanego wykształcenia, asystent musi posiadać odpowiednie predyspozycje osobowościowe oraz kompetencje personalne i społeczne, tj.:

- podstawowe: empatia, zrównoważenie emocjonalne, solidność, zaradność, cierpliwość, dyskrecja, odporność na stres, kultura osobista, motywacja do pracy, umiejętność samoorganizacji;
- pożądane: umiejętność słuchania, umiejętność nawiązywania kontaktu z innymi, asertywność.

Sposób weryfikacji posiadanych predyspozycji osobowościowych oraz kompetencji personalnych i społecznych należy do Beneficjenta, który odpowiada za wysoką jakość świadczonych usług.

Z uwagi na zróżnicowane potrzeby uczestników projektów (w tym cechy fizyczne osoby, wiek, rodzaj niepełnosprawności) asystent powinien być dopasowany do klienta usługi.

III. Szczegółowe zasady realizacji usług w zakresie wsparcia rodziny

1. Realizacja usług w zakresie wsparcia rodziny odbywa się zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

2. Z EFS nie są finansowane świadczenia wypłacane na podstawie tej ustawy. Świadczenia te mogą stanowić wkład własny do projektu.

3. Usługi w zakresie wsparcia rodziny obejmują następujące typy operacji:

- 1) usługi interwencji kryzysowej;
- 2) usługi pracy z rodziną;
- 3) tworzenie i wsparcie istniejących placówek wsparcia dziennego.

4. Usługi wsparcia rodziny w postaci pomocy w opiece i wychowaniu dzieci w formie placówek wsparcia dziennego polegają na tworzeniu nowych miejsc opieki i wychowania w ramach nowych placówek wsparcia dziennego, jak również w ramach istniejących placówek.

5. Wsparcie istniejących placówek wsparcia dziennego jest możliwe wyłącznie, pod warunkiem:

- a) zwiększenia liczby miejsc w tych placówkach lub
- b) rozszerzenia oferty wsparcia.

6. W placówkach wsparcia dziennego w formie opiekuńczej oraz placówkach prowadzonych w formie pracy podwórkowej obowiązkowo są realizowane zajęcia rozwijające co najmniej dwie z ośmiu kompetencji kluczowych wskazanych w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie:

- porozumiewanie się w języku ojczystym;
- porozumiewanie się w językach obcych;
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- kompetencje informatyczne;
- umiejętność uczenia się;
- kompetencje społeczne i obywatelskie;
- inicjatywność i przedsiębiorczość;
- świadomość i ekspresja kulturalna.

7. W przypadku wsparcia na tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego Beneficjent zobowiązany jest do zachowania trwałości po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług pomocy w opiece i wychowaniu w ramach placówek wsparcia dziennego. Powyższe oznacza, że w przypadku wystąpienia popytu na usługę Beneficjent musi być gotowy do świadczenia usługi oferowanej w ramach projektu. W przypadku niewystąpienia popytu na usługę nie ma konieczności zatrudnienia kadry, jednak w przypadku wystąpienia popytu (zgłoszenia się po usługę) kadra ta musi być zatrudniona, a tym samym usługa uruchomiona. Aktualna informacja dotycząca liczby miejsc oferowanych przez podmiot po projekcie w okresie trwałości musi być obowiązkowo opublikowana na stronie internetowej Beneficjenta.

IV. Szczegółowe zasady realizacji usług w mieszkaniach wspomaganych

1. Wsparcie dla mieszkań wspomaganych polega na:

- 1) tworzeniu miejsc w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach wspomaganych;
- 2) tworzeniu miejsc krótkookresowego pobytu w mieszkaniach wspomaganych w formie mieszkań wspieranych.

2. Mieszkanie wspomagane – usługa świadczona w lokalnej społeczności:

- a) w postaci mieszkania chronionego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub
- b) w postaci mieszkania lub domu, przygotowującego osoby w nim przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zapewniającego pomoc w prowadzeniu samodzielnego życia. Mieszkanie lub dom może być prowadzone przez podmioty ekonomii społecznej. Może być prowadzone jako usługa mieszkania:
  - i) treningowego, przygotowującego osoby w nim przebywające do prowadzenia samodzielnego życia. Usługa ma charakter okresowy i służy określonym kategoriom osób (w szczególności osobom opuszczającym pieczę zastępczą, osobom bezdomnym, osobom z zaburzeniami psychicznymi) w osiągnięciu częściowej lub całkowitej samodzielności m.in. poprzez trening samodzielności, poradnictwo, pracę socjalną lub inne usługi aktywnej integracji;
  - ii) wspieranego, stanowiącego alternatywę dla pobytu w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Usługa ma charakter pobytu stałego lub okresowego (w przypadku potrzeby opieki w zastępstwie za opiekunów faktycznych). Służy osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami, w szczególności osobom niesamodzielnym i wymagającym wsparcia w formie usług opiekuńczych.

3. Mieszkanie lub dom może być prowadzone przez podmioty ekonomii społecznej, z zastrzeżeniem zapisów ustawy o pomocy społecznej oraz przepisów wykonawczych, które regulują sposób funkcjonowania mieszkań chronionych.

4. Formą mieszkania wspomagane nie jest mieszkanie socjalne.

5. W przypadku mieszkań chronionych, o których mowa w ustawie o pomocy społecznej, należy stosować standard dotyczący tej formy pomocy wynikający z ww. ustawy.

6. W przypadku tworzenia miejsc pobytu w innych niż mieszkania chronione formach mieszkań o charakterze wspomaganych, Beneficjent zobowiązuje się, że miejsca te są tworzone zgodnie z zasadami obowiązującymi dla usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności. Cechy usługi świadczonej na poziomie lokalnej społeczności określono w części I. Słownik pojęć: *Usługi świadczone w lokalnej społeczności*.

7. W przypadku tworzenia nowych miejsc świadczenia usług w mieszkaniach wspomaganych ((tj. chronionych, treningowych i wspieranych) – zarówno miejsc tworzonych w nowych mieszkaniach, jak i już istniejących)), beneficjenci zobowiązani są zachować trwałość ww. miejsc po zakończeniu realizacji projektu, co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość powinna być rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. Powyższe oznacza, że w przypadku wystąpienia popytu na usługę Beneficjent musi być gotowy do świadczenia usługi oferowanej w ramach projektu. W przypadku niewystąpienia popytu na usługę nie ma konieczności zatrudnienia kadry, jednak w przypadku wystąpienia popytu (zgłoszenia się po usługę) kadra ta musi być zatrudniona, a tym samym usługa uruchomiona. Aktualna informacja dotycząca liczby miejsc oferowanych przez podmiot po projekcie w okresie trwałości musi być obowiązkowo opublikowana na stronie internetowej Beneficjenta.

V. Mechanizm racjonalnych usprawnień

1. Mechanizm racjonalnych usprawnień to konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, rozpatrywane osobno dla każdego konkretnego przypadku, w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami.

2. W projektach ogólnodostępnych w celu zapewnienia możliwości pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami należy zastosować mechanizm racjonalnych usprawnień.

3. W projektach dedykowanych wyłącznie lub przede wszystkim osobom z niepełnosprawnościami wydatki na sfinansowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień należy zaplanować na poziomie wniosku, o dofinansowanie projektu. W ramach mechanizmu racjonalnych usprawnień mogą być realizowane wyłącznie takie usługi, które wykraczają poza katalog form wsparcia możliwych do realizacji dla danego typu projektu. Wsparcie w ramach mechanizmu racjonalnych usprawnień może zostać sfinansowane wyłącznie jako element kompleksowego wsparcia udzielanego w ramach projektu.

4. Za osoby z niepełnosprawnościami należy uznać osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.), a także osoby z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375).

5. Każde racjonalne usprawnienie wynika z relacji przynajmniej trzech czynników: dysfunkcji związanej z danym uczestnikiem projektu, barier otoczenia oraz charakteru usługi realizowanej w ramach projektu.

6. W ramach przykładowego katalogu kosztów racjonalnych usprawnień jest możliwe sfinansowanie:

a) kosztów specjalistycznego transportu na miejsce realizacji wsparcia;

b) dostosowania architektonicznego budynków niedostępnych (np. zmiana miejsca realizacji projektu; budowa tymczasowych podjazdów; montaż platform, wind, podnośników; właściwe oznakowanie budynków poprzez wprowadzanie elementów kontrastowych i wypukłych celem właściwego oznakowania dla osób niewidomych i słabowidzących itp.);

c) dostosowania infrastruktury komputerowej (np. wynajęcie lub zakup i instalacja programów powiększających, mówiących, kamer do kontaktu z osobą posługującą się językiem migowym, drukarek materiałów w alfabecie Braille'a);

d) dostosowania akustycznego (wynajęcie lub zakup i montaż systemów wspomagających słyszenie, np. pętli indukcyjnych, systemów FM);

e) asystenta tłumaczącego na język łąwszy;

f) asystenta osoby z niepełnosprawnościami;

g) tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;

h) przewodnika dla osoby mającej trudności w widzeniu;

i) alternatywnych form przygotowania materiałów projektowych (szkoleniowych, informacyjnych, np. wersje elektroniczne dokumentów, wersje w druku powiększonym, wersje pisane alfabetem Braille'a, wersje w języku łąwszym, nagranie tłumaczenia na język migowy na nośniku elektronicznym, itp.);

j) zmiany procedur;

k) wydłużonego czasu wsparcia (wynikającego np. z konieczności wolniejszego tłumaczenia na język migowy, wolnego mówienia, odczytywania komunikatów z ust, stosowania języka łąwego itp.);

l) dostosowania posiłków, uwzględniania specyficznych potrzeb żywieniowych wynikających z niepełnosprawności.

7. Każdy wydatek poniesiony w celu ułatwienia dostępu i uczestnictwa w projekcie osób z niepełnosprawnościami jest kwalifikowalny, o ile nie stanowi wydatku niekwalifikowalnego na mocy przepisów unijnych oraz Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020.
8. Łączny koszt racjonalnych usprawnień na jednego uczestnika w projekcie nie może przekroczyć 12 tys. PLN.
9. Wydatki na wdrożenie mechanizmu racjonalnych usprawnień nie wlicza się do kosztu wsparcia na jednego uczestnika projektu.
10. Beneficjent powinien uzasadnić konieczność poniesienia kosztu racjonalnego usprawnienia z zastosowaniem najbardziej efektywnego dla danego przypadku sposobu (np. prymat wynajmu nad zakupem).

KATALOG STAWEK CEN TOWARÓW I USŁUG

Zgodnie z Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności (rozdz. 8.3, pkt. 10) z dnia 10 kwietnia 2015 r. Instytucja Pośrednicząca określiła ceny rynkowe w zakresie wydatków najczęściej mogących się pojawić w danej grupie planowanych do realizacji projektów, tzw. minimalny standard usług i katalog stawek (w tym wynagrodzeń) w ramach projektów konkursowych, finansowanych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 w ramach Działania 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych dla projektów realizowanych:

1. na rzecz usług asystenckich i opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi świadczone w lokalnej społeczności,
2. na rzecz usług wsparcia rodziny,
3. w zakresie wsparcia mieszkań wspomaganych.

Źródłem pozyskania danych jest:

- 10 ofert internetowych lub pozyskanych dla konkretnie opisanego towaru/usługi.

Maksymalna dopuszczalna cena została wyliczona w sposób następujący: średnia cena rynkowa uzyskana z badania rynku (10 ofert), następnie kwota zaokrąglona w górę do pełnych złotych (przy kwotach od 1,00 zł do 99,00 zł), do pełnych dziesiątek złotych (przy kwotach od 100,00 zł do 999,00 zł) lub do pełnych setek złotych (przy kwotach od 1 000,00 zł). Wskazane maksymalne ceny są cenami brutto.

Tabela 1.

WYNAGRODZENIE PERSONELU MERYTORYCZNEGO		
Rodzaj wydatku	Jednostka	Maksymalna dopuszczalna stawka (całkowity koszt pracodawcy)
Psycholog/terapeuta/pedagog	etat/godzina	wysokość uzależniona od rodzaju świadczonej usługi, zakresu wsparcia oraz uwarunkowań danej lokalnej społeczności
Asystent osoby niepełnosprawnej	etat/godzina	wysokość uzależniona od rodzaju świadczonej usługi, zakresu wsparcia oraz uwarunkowań danej lokalnej społeczności
Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej	etat/godzina	wysokość uzależniona od rodzaju świadczonej usługi, zakresu wsparcia oraz uwarunkowań danej lokalnej społeczności

Pracownik socjalny	etat/godzina	wysokość uzależniona od wysokości stawek faktycznie stosowanych w OPS/PCPR poza projektami współfinansowanymi z funduszy strukturalnych i FS na analogicznych stanowiskach lub na stanowiskach wymagających analogicznych kwalifikacji
Pielęgniarz	etat/godzina	wysokość uzależniona od rodzaju świadczonej usługi, zakresu wsparcia oraz uwarunkowań danej lokalnej społeczności
Rehabilitant/fizjoterapeuta	etat/godzina	wysokość uzależniona od rodzaju świadczonej usługi, zakresu wsparcia oraz uwarunkowań danej lokalnej społeczności
Poradnictwo specjalistyczne	etat/godzina	wysokość uzależniona od rodzaju świadczonej usługi, zakresu wsparcia oraz uwarunkowań danej lokalnej społeczności

Kwoty zawierają koszty pracodawcy. W przypadku osób z niepełnosprawnościami – koszt godziny może wzrosnąć o 20-50%. Koszty specjalisty ds. rehabilitacji/fizjoterapii – kwalifikowalne w przypadku osób z niepełnosprawnością.

W przypadku personelu merytorycznego istnieje możliwość wypłaty dodatku zgodnie z Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020 z dnia 10 kwietnia 2015 r.

Tabela 2.

MIESZKANIA WSPOMAGANE		
Rodzaj wydatku	Jednostka	Maksymalna dopuszczalna stawka
Mieszkania wspomagane	sztuka	Istnieje możliwość sfinansowania wynagrodzeń m.in. - pracownik socjalny, - opiekun mieszkania, - specjalistów w różnych dziedzinach, np. rehabilitant, opiekun osób niesamodzielnych
Mieszkania wspomagane	sztuka	Zakup niezbędnych elementów wyposażenia mieszkania wraz z ewentualnym zastosowaniem mechanizmu racjonalnych usprawnień

Tabela 3.

SPRZĘT SPECJALISTYCZNY		
Rodzaj wydatku	Jednostka	Maksymalna dopuszczalna stawka
Sprzęt pielęgnacyjny	sztuka	cena uzależniona jest od formy/rodzaju udzielonego wsparcia oraz placówki specjalistycznej
Sprzęt rehabilitacyjny	sztuka	cena uzależniona jest od formy/rodzaju udzielonego wsparcia oraz placówki specjalistycznej
Sprzęt medyczny	sztuka	cena uzależniona jest od formy/rodzaju udzielonego wsparcia oraz placówki specjalistycznej

Dodatkowo sfinansowaniu oprócz wypożyczenia sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i medycznego istnieje możliwość sfinansowania kosztów jego obsługi i doradztwa w zakresie jego wykorzystania, a także przewóz (transport) na miejsce świadczenia usługi.

Tabela 4.

MECHANIZM RACJONALNYCH USPRAWNIĘĆ		
Rodzaj wydatku	Jednostka	Maksymalna dopuszczalna stawka na osobę
Koszty racjonalnych usprawnień	osoba	12 000,00 zł

Zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 koszty racjonalnych usprawnień są przykładowym katalogiem kosztów możliwych do poniesienia w ramach projektu.

Tabela 5.

SPRZĘT KOMPUTEROWY I INNY		
Rodzaj wydatku	Jednostka	Maksymalny dopuszczalny koszt (w złotych brutto)
Komputer z oprogramowaniem	sztuka	3 600,00 zł
Laptop z oprogramowaniem	sztuka	3 600,00 zł
Projektor/rzutnik	sztuka	2 800,00 zł
Urządzenie wielofunkcyjne	sztuka	2 200,00 zł
Drukarka	sztuka	780,00 zł

Niszcarka	sztuka	1200,00 zł
Flipchart	sztuka	300,00 zł
Tablica suchościeralna	sztuka	360,00 zł

Wydatki te co do zasady nie powinny być kwalifikowalne w ramach projektów, chyba, że jest to niezbędny sprzęt do realizacji konkretnego zakresu merytorycznego danego zadania. Niezbędność tych zakupów wynika np. ze specyfiki wsparcia oferowanego w projekcie, wielkości grupy docelowej, a konieczność zakupu tego sprzętu została uzasadniona we wniosku o dofinansowanie.

Wnioskodawca decydując się na realizację projektu powinien posiadać urządzenia techniczne umożliwiające przeprowadzenie zaplanowanych form wsparcia.

W wyjątkowych przypadkach, gdy Wnioskodawca nie posiada wystarczającego zaplecza technicznego i urządzenia te są niezbędne do prowadzenia zajęć, wydatek należy uznać za kwalifikowalny.

Koszt laptopa/komputera obejmuje zakup systemu operacyjnego, oprogramowania Microsoft Office i oprogramowania antywirusowego. Cena rynkowa powinna być uzależniona od rodzaju komputera/laptopa i jest niższa, jeśli finansowany jest mniejszy zakres (np. zakup komputera/laptopa z systemem operacyjnym i oprogramowaniem antywirusowym, ale bez oprogramowania Microsoft Office).

Wyposażenie stanowiska pracy personelu projektu (z wyłączeniem personelu, który zgodnie z *Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020* ujęty jest w kosztach pośrednich) jest kwalifikowalne w przypadku spełnienia łącznie następujących warunków:

1. Personel projektu, dla którego przeznaczone jest wyposażenie stanowiska pracy zatrudniony jest na podstawie stosunku pracy w wymiarze co najmniej ½ etatu. W przypadku personelu projektu zaangażowanego na podstawie stosunku pracy w wymiarze poniżej ½ etatu lub na podstawie innych form zaangażowania, koszty związane z wyposażeniem stanowiska pracy personelu projektu są niekwalifikowane.
2. Wydatki na wyposażenie stanowiska pracy mogą być uznane za kwalifikowane pod warunkiem ich bezpośredniego wskazania we wniosku o dofinansowanie wraz z uzasadnieniem dla konieczności ich zakupu.

Tabela 6.

WYNAJĘCIE SAL		
Rodzaj wydatku	Jednostka	Maksymalna dopuszczalna stawka godzinowa
Sala na poradnictwo/terapię/itp....	dzień 8(h)	240,00 zł

Sale muszą być dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Tabela 7.

CATERING, NOCLEG, ZWROT KOSZTÓW DOJAZDU		
Rodzaj wydatku	jednostka	Maksymalna dopuszczalna stawka na osobę
Catering - przerwa kawowa	zestaw	16,00 zł
Catering – lunch/obiad	zestaw	24,00 zł
Nocleg w kraju	pokój 2-osobowy	180,00 zł
Zwrot kosztów dojazdu	ilość przejazdów	Równowartość kosztu najtańszego środka transportu publicznego na danej trasie (cena uzależniona od cenników operatorów komunikacji publicznej)

Catering – przerwa kawowa – wydatek nie powinien być kwalifikowany, jeżeli forma wsparcia w ramach której ma być świadczona przerwa kawowa dla tej samej grupy osób w danym dniu trwa krócej niż 4 godziny lekcyjne. Zakres: standardowa przerwa kawowa (kawa, herbata, woda, ciastka, soki, kanapki). Cena rynkowa powinna być uzależniona od rodzaju oferowanej usługi i jest niższa, jeśli finansowany jest mniejszy zakres usługi (np. kawa, herbata, woda, mleko, cukier cytryna bez drobnych lub słodkich przekąsek).

Catering – lunch/obiad – możliwość kwalifikowania wydatku powinna zostać ograniczona do projektów, w których wsparcie dla tej samej grupy osób w danym dniu trwa nie krócej niż 6 godzin lekcyjnych. Zakres: obejmuje dwa dania (zupa i drugie danie), przy czym istnieje możliwość szerszego zakresu usługi, o ile mieści się w określonej cenie rynkowej. Cena zestawu może ulec podwyższeniu w przypadku konieczności zakupu napoju (np. kompot, jeśli nie jest składową zestawu obiadowego). Cena rynkowa powinna być uzależniona od rodzaju oferowanej usługi i jest niższa, jeśli finansowany jest mniejszy zakres usługi (np. obiad składający się tylko z drugiego dania).

Nocleg w kraju – obejmuje nocleg w miejscu noclegowym o standardzie maksymalnie hotelu 3* wraz ze śniadaniem, przy czym istnieje możliwość szerszego zakresu usługi, o ile mieści się w określonej cenie rynkowej i jest to uzasadnione celami projektu. Obejmuje nocleg, co do zasady w pokojach 2-osobowych (nocleg w pokojach 1-osobowych jest kwalifikowalny tylko w uzasadnionych przypadkach). Usługa powinna być zamawiana co do zasady w przypadku szkoleń, warsztatów oraz innych form wsparcia trwających co najmniej dwa dni. Jednocześnie możliwość zagwarantowania noclegu należy ograniczyć dla uczestników, którzy posiadają miejsce zamieszkania w miejscowości innej niż miejscowość, w której odbywa się realizacja wsparcia. W przypadku szkoleń, warsztatów, seminariów, konferencji jednodniowych istnieje możliwość poniesienia w projekcie ww. kosztu w sytuacji, gdy miejsce prowadzenia szkolenia, warsztatów oraz innych form wsparcia jest znacznie oddalone od miejsca zamieszkania osoby w nim uczestniczącej. Cena noclegu może zależeć również od dnia zameldowania, obowiązków związanych z promocją itp.

PODSTAWY PRAWNE I DOKUMENTY PROGRAMOWE

Minimalny standard usług i katalog stawek nie jest katalogiem zamkniętym i wszelkie koszty usług/towarów, które nie zostały w nim ujęte powinny być zgodne z cenami rynkowymi oraz spełniać zasady kwalifikowalności.

Fakt wskazania danej stawki we wniosku o dofinansowanie nie może być podstawą beneficjenta do "uzasadnienia" wydatku uznanego za niekwalifikowalny na etapie zatwierdzania wniosku o płatność i/lub kontroli (jeśli oczywiście wystąpią podstawy do uznania wydatków za niekwalifikowalne).

Beneficjent jest zobowiązany do realizowania projektu zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie projektu oraz do przestrzegania wszelkich postanowień umowy o dofinansowanie projektu w ramach RPO WD zawartej pomiędzy nim a instytucją pośredniczącą RPO WD.

W związku z udzielaniem pomocy publicznej beneficjent jest zobowiązany do monitorowania beneficjentów pomocy w zakresie przestrzegania zasad pomocy publicznej, w tym pomocy de minimis i informowania o wszelkich nieprawidłowościach IOK. Sposób monitorowania beneficjentów pomocy beneficjent przedstawia we wniosku o dofinansowanie projektu.

Realizacja wsparcia w ramach RPO WD 2014-2020 Działania 9.2 w kwestiach nieuregulowanych w przedmiotowym dokumencie powinna być zgodna z przepisami prawa krajowego i wspólnotowego oraz dokumentami programowymi na lata 2014-2020.

Realizacja wsparcia powinna uwzględniać między innymi następujące regulacje prawne i dokumenty programowe, w tym wytyczne:

1. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (DZ. URZ. C 326 Z 26.10.2012);
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320) - zwanego dalej rozporządzeniem ogólnym;

3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013,,);
4. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do *pomocy de minimis* (Dz. Urz. UE L 352 z 24.12.2013,,);
5. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 26.06.2014,,);
6. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz. U. z 2016 r. poz. 217);
7. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 674, z późn. zm.);
8. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (t. j. Dz. U. z 2011 r., Nr 212, poz. 1263 z późn. zm.);
9. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1340 z późn. zm.);
10. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. Dz. U. 2012 poz. 1356 z późn. zm.);
11. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t. j. Dz. U. z 2015 poz. 114);
12. Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t. j. Dz. U. z 2014 r., poz. 567);
13. Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t. j. Dz. U. z 2002 r., Nr 200, poz. 1679 z późn. zm.);
14. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 583 z późn. zm.);
15. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1650 z późn. zm.);
16. Ustawa z dnia 28 lipca 2011 r. o zalegalizowaniu pobytu niektórych cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy o cudzoziemcach (t. j. Dz. U. z 2011 r., Nr 191, poz. 1133 z późn. zm.);
17. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t. j. Dz. U. z 2014 r., poz. 101 z późn. zm.);
18. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.);

19. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.);
20. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t. j. Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054, z późn. zm.)
21. Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 168 z późn. zm.);
22. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm.);
23. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (t. j. Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.);
24. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 267);
25. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t. j. Dz. U. 2014, poz. 1502);
26. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (t. j. Dz. U. z 2014 r., poz. 710).
27. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2014 r. poz. 782);
28. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t. j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1182 z późn. zm.);
29. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 581 z późn. zm.);
30. Ustawa z dnia 13 października 1998 r., o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 121 z późn. zm.);
31. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2012, poz. 361 z późn. zm.);
32. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. DZ. U. z 2015, poz. 163 z późn. zm.);
33. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2005, Nr 180 z późn. zm.);
34. Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (t. j. Dz. U. z 2015, poz. 833 z późn. zm.);
35. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. 2011 r., Nr 127, poz. 721, z późn. zm.);
36. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 382);
37. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t. j. Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);

38. Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t. j. Dz. U. 2013 r. poz. 1457 z późn. zm.);
39. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375);
40. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 332, z późn. zm.);
41. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 z późn. zm.);
42. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t. j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z późn. zm.);
43. Ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (Dz. U. z 2003 r., Nr 166, poz. 1608, z późn. zm.),
44. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 782, z późn. zm.);
45. Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2010 r., Nr 254, poz. 1700, z późn. zm.);
46. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z późn. zm.);
47. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 13 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu i trybu organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne;
48. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu oraz przygotowania zawodowego w miejscu pracy;
49. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 18 sierpnia 2009 r. w sprawie szczegółowego trybu przyznawania zasiłku dla bezrobotnych, stypendium i dodatku aktywizacyjnego;
50. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego;
51. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych;
52. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach;
53. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie mieszkań chronionych;

54. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2009 r. w sprawie finansowego wsparcia na tworzenie lokali socjalnych, mieszkań chronionych i lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy niestanowiących lokali socjalnych;
55. Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 z dnia 3 marca 2016 r.;
56. Wytyczne w zakresie warunków gromadzenia i przekazywania danych w postaci elektronicznej na lata 2014-2020 z dnia 3 marca 2015 r.;
57. Wytyczne w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020 z dnia 31 marca 2015 r.;
58. Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020 z dnia 10 kwietnia 2015 r.;
59. Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014 -2020 z dnia 22 kwietnia 2015 r.;
60. Wytyczne w zakresie informacji i promocji programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014-2020 z dnia 30 kwietnia 2015 r.;
61. Wytyczne w zakresie sprawozdawczości na lata 2014-2020 z dnia 8 maja 2015 r.;
62. Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 z dnia 8 maja 2015 r.
63. Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 z dnia 22 lutego 2016 r.

